
PLATFORMA TRI SLOBODE

SLOBODA UDRUŽIVANJA
SLOBODA OKUPLJANJA
SLOBODA IZRAŽAVANJA

Tri slobode pod lupom

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji tokom vanrednog stanja 03- 06. april 2020

Sloboda udruživanja, okupljanja i izražavanja

1. Komesar za ljudska prava Saveta Evrope [Dunja Mijatović](#) upozorila je da mere koje države sprovode u cilju sprečavanja dezinformacija ne smeju da podrivaju slobodu medija i da su pojedine vlade upravo zloupotrebile takve mere i uveli preterana ograničenja za slobodu informisanja. Navodeći primere zemalja u kojima je došlo do takvih ograničenja napominje da je u Srbiji bilo slučajeva koji se odnose na sprečavanje novinara da prisustvuju konferencijama za medije, da dobiju informacije od zvaničnika zdravstvenih ustanova ili u izveštavanju o radu službi bezbednosti. Podsećamo da je Vlada prvo [usvojila](#), a nekoliko dana kasnije i ukinula Zaključak kojim je praktično uvedena cenzura i stvoren pravni osnov za progon novinara, zbog čega je bila uhapšena novinarka portala Nova.rs [Ana Lalić](#).

2. [Vojislav Šešelj](#), predsednik Srpske radikalne stranke i osuđeni zločinac protiv čovečnosti, ponovo je uputio pretnje na račun novinarkе dnevnog lista „Danas“ Snežane Čongradin pozivajući nadležne da je uhapsе. Komentarišući hapšenje novinarkе Ane Lalić u jutarnjem programu TV Prva pozvao je državu da „pokaže snagu i jednostavno ih pohapsi“, pravdajući to uvođenjem vanrednog stanja. Ovo je samo jedan u nizu Šešljevih ispada, a kao jedna od najčešćih meta pojavljuje se upravo novinarka Čongradin. Nažalost, nadležni nijednom nisu adekvatno reagovali i Šešeljevi napadi su do sada prolazili bez sankcija.

3. Glavni urednik tabloida „Informer“ Dragan Vučićević nastavio je sa napadima i uvredama na račun novinarkе televizije „N1“ Žakline Tatalović, nepristojnim aluzijama na račun [njenog fizičkog izgleda](#) kao i optužbama da je „[američki čovek](#)“. Novinarka Tatalović je i do sada često bila na meti pro-vladinih tabloida, naročito nakon njenog učešća na konferencijama za medije na kojima je postavljala neugodna pitanja za predstavnike vlasti. I pored brojnih apela kolega i novinarskih udruženja nadležni organi nisu preduzeli ništa kako bi je zaštitili od daljih napada što je doprinelo njihovom učestalom ponavljanju.

4. [Građani Kragujevca](#) i dalje ostaju uskraćeni za relevantne informacije iz Kliničkog centra u tom gradu koji predstavlja najvažnije mesto za lečenje ne samo za kragujevčane, već i za sve građane Šumadije i okoline. Novinari su bezuspešno pokušavali da dođu do izjava od V.d. direktora Kliničkog centra Predraga Sazdanovića, dok se gradonačelnik Radomir Nikolić samo jednom pojavio na konferenciji za medije Kriznog štaba i najavio redovnije informisanje, ali od toga nažalost nije bilo ništa. Osim kragujevačkog Instituta za javno zdravlje, sve ostale relevantne ustanove ostale su nedostupne za sve predstavnike medije zbog čega je ugroženo osnovno pravo građana Kragujevca da budu pravovremeno i istinito informisani.

5. [Nezavisno udruženje novinara Srbije](#) (NUNS) reagovalo je zbog sve češćih i težih povreda prava na informisanje, zloupotrebe državnih organa i pravosuđa i napada provladinih medija na nezavisne novinare koji su kulminirali u proteklih nekoliko dana. Kao primere ovakvih zloupotreba navode napade na Jugoslava Ćosića, Žaklinu Tatalović, Snežanu Čongradin ali i hapšenje novinarku Ane Lalić. Takođe iskazuju opravdanu bojazan da vanredno stanje koje je uvedeno zbog epidemije korona virusa ne dobije oblike vanrednog stanja za vreme bombardovanja 1999. koje je ostalo upamćeno kao vreme otvorenog i brutalnog progona novinara. Na kraju, NUNS poziva državne funkcionere da poštuju i dalje važeće zakona i zaključuje da se zaštitom profesionalnih novinara štiti i pravo građana na informisan izbor.

6. [Sajt Nacionalne koalicije za decentralizaciju](#) (NKD) pretrpeo je nekoliko jakih hakerskih napada u cilju preuzimanja kontrole nad sadržajem sajta. Ukupan broj zahteva ka sajtu iznosio je 722 hiljade, sa preko 3.000 IP adresa u sekundi, koji su trajali tačno sat vremena.

7. Portali „Afera“ i „[Vidovdan](#)“ preneli su tekst u kojem se Fond za otvoreno društvo i Beogradska otvorena škola uz pomoć novčanih sredstava otpužuju za potkupljivanje profesora Bogoslovskog fakulteta u cilju „okupiranja“ Srpske pravoslavne crkve. Prema navodima tog teksta, iza pomenutih organizacija stoji Džordž Soroš, a za potrebe potkupljivanja obezbeđene su novčane svote u iznosu od 20 do 120 hiljada evra, kao i medijska promocija u programu televizije „N1“. Napadi i etiketiranje organizacija civilnog društva kao agenata „stranih faktora“ nije novost u domaćoj javnosti i predstavlja nastavak dugogodišnje kampanje protiv nevladinog sektora u cilju njihove dalje diskreditacije i oslabljivanju poverenja građana u njihov rad.

Ostale slobode

Tokom vanrednog stanja Građanske inicijative će izveštavati i o kršenjima ostalih ljudskih prava.

1. [Beogradski centar za ljudska prava](#) pokrenuo je inicijativu pred Ustavnim sudom za ocenu ustavnosti odredaba [Uredbe o merama za vreme vanrednog stanja](#) kao i [Naredbe o ograničenju i zabrani kretanja lica na teritoriji Republike Srbije](#). „Osporenim članovima Uredbe o merama za vreme vanrednog stanja Vlada Srbije nije propisala konkretne mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava, već je ovlasila Ministarstvo unutrašnjih poslova da, uz saglasnost Ministarstva zdravlja, to sâm učini svojom odlukom“ - navodi se u saopštenju. Ustav izričito predviđa da ukoliko Skupština ne može da se sastane, mere kojima se odstupa od ljudskih i manjinskih prava može doneti Vlada, uz supotpis predsednika Republike, i ne ostavlja mogućnost delegiranja te nadležnosti pojedinačnim ministarstvima. Iz tog razloga nalaze da su odredbe člana 2. i 3. Uredbe o merama za vreme vanrednog stanja kojima se ovlašćuju Ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno Ministarstvo zdravlja da ograniče ili zabrane kretanje licima na javnim mestima, kao i odredbe ranije pomenute Naredbe u suprotnosti sa važećim Ustavom. Uporedo sa podnošenjem ove inicijative Ustavnom sudu, upućeno je i upozorenje Vladi Srbije da ovakvo postupanje može rezultirati brojnim sudskim postupcima protiv države i da je iz tog razloga neophodno da Vlada „sve mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava propisuje u formi koju nalaže Ustav Srbije i srazmetno potrebi njihovog uvođenja“. U svom [drugom saopštenju](#) ukazali su na postojanje pravnih prepreka da građani koji prekrše Naredbu o ograničenju zabrani kretanja budu pravnosnažno kažnjeni u prekršajnom postupku. Navodi se kako je [Uredbom o rokovima u sudskim postupcima za vreme vanrednog stanja](#) propisano da će „rokovima za žalbe na prvostepena rešenja prvostepenih odluka o

prekršajnom kažnjavanju građana koji prekrše Naredbu o ograničenju i zabrani kretanja početi da teku tek po donošenju odluke o ukidanju vanrednog stanja“. Kako je Članom 6 [Zakona o prekršajima](#) predviđeno da će se na učinioca prekršaja primeniti propis koji je važio u vreme izvršenja prekršaja, a u slučaju izmena propis koji je blaži po učinioca, činjenica da prestankom vanrednog stanja automatski prestaje da važi [Uredba o prekršaju za kršenje naredbe ministra unutrašnjih poslova o ograničenju i zabrani kretanja lica na teritoriji Republike Srbije](#), neminovno će doći do abolicije učinilaca prekršaja, odnosno da će prekršajni sudovi biti prinuđeni da obustave sve nepravosnažne prekršajne postupke.

2. Eskpanzija pandemije korona virusa otvorila je brojna pitanja za čije rešavanje država nije bila adekvatno pripremljena, a jedno od njih je i kako se postupa sa decom čiji su roditelji odsutni usled lečenja od zaraze virusom Covid-19. Da nije reč samo o hipotetičkom problemu svedoči [situacija u Vranju kada je troje dece ostalo samo u stanu](#), nakon što im je otac preminuo a majka prebačena na bolničko leče zbog infekcije korona virusom. Reč je o maloletnoj deci uzrasta od 9, 14 i 16 godina koji imaju rođake koji su spremni da preuzmu staranje o njima, ali to nije bilo moguće jer u tom trenutku još nisu stigli testovi koji bi utvrdili da li je neko od dece zaražen. Dodatni problem stvara činjenica da se oni nalaze u izolaciji i da shodno tome ne smeju da napuštaju stan, kao što nije dozvoljeno ni da ih neko obilazi. Nakon što je javnost obavestena o ovo slučaju, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja donelo je [Instrukciju o postupanju ustanova socijalne zaštite u uslovima proglašenog vanrednog stanja izazvanog pandemijom oboljevanja od virusa Covid-19, u zaštiti dece bez roditeljskog staranja](#). Pomenute instrukcije propisuju obavezu Centra za socijalni rad da deci obezbedi zdravstveni pregled, primenu adekvatnih epidemioloških mera kao i obavezno testiranje ukoliko ono nije prethodno izvršeno, kao i zadovoljenje osnovnih egzistencijalnih potreba i nadzora ukoliko se na osnovu izvršene procene zaključi da deca mogu da ostanu u okviru porodičnog stana ili kuće. Takođe se zahteva i obavezna participacija dece u celokupnom toku postupka, kao i pribavljanja njihovog mišljenja i saglasnosti o preduzimanju mera, u skladu sa odredbama Porodičnog zakona i Zakona o socijalnoj zaštiti.

3. Kontinuirano kršenje ljudskih prava koje je naročito intezivirano od momenta proglašenja vanrednog stanja uslovalo je povećanje obima posla sa kojima se suočavaju institucije Zaštitnika građana, ali i Poverenice za zaštitu ravnopravnosti. [Zaštitnik građana, Zoran Pašalić](#), izjavio je da se toj ustanovi telefonskim putem svakodnevno obrati 200-250 građana, kao i da još 70-ak njih to učini putem mejla. Po njegovim rečima, građani se najčešće obraćaju zbog problema u vezi sa radnopravnim statusom, ali i zbog poštovanja prava osoba sa invaliditetom. Pored toga, Zaštitnik građana je morao da apeluje na nadležne da izvrše [testiranje pacijanata smeštenih u halama na Sajmu](#) kako bi se utvrdilo da li je neophodno njihovo dalje lečenje ili mogu biti poslani kućama, što je na kraju i urađeno.

4. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti pozdravila je usvajanje prethodno pokrenute [Inicijative kojom se rešava pitanje kretanja personalnih asistenata lica sa invaliditetom](#), a koji te usluge pružaju u večernjim satima kada važi opšta zabrana kretanja. Pomenuta inicijativa se odnosi i na usluge pomoći i podrške osobama sa invaliditetom, koje pružaju neformalni negovatelji, srodnici ili prijatelji, koji ne živi u zajedničkom domaćinstvu, kao i za naše građane koje se nalaze u terminalnoj fazi bolesti i koje koriste uslugu palijativne nege u kućnim uslovima, kao i osobe obolele od demencije. Pored ovog pitanja, Poverenica Brankica Jovanović apelovala da se prestane sa praksom [seksističkih i mizogenih komentara](#) u javnosti koji su prethodnih dana bili upućivani na račun zamenice direktora Instituta “Batut” Darije Kisić Tepavčević. Ističe kako se takvim narativno učvršćuje seksistički stereotip kojim se negira mogućnost profesionalne ostvarenosti žena, a umesto znanja, rada i stručnih kompetencija insistira na fizičkom izgledu kao jedinoj zaslugi za viski položaj na kojem se neka žena nalazi.

5. [Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Milan Marinić](#) reagovao je povodom izveštavanja televizije „Pink“ sa odeljenja Klinike za infektivne i tropske bolesti na kom se leče pacijenti sa najtežim oblikom infekcije korona virusom. Poverenik naglašava kako je objavljivanje podataka o zdravlju pojedinaca kao i emitovanje slika gde se može nedvosmisleno utvrditi o kom

pacijentu je reč predstavlja grubo kršenje propisa. Pored toga što je reč o očiglednoj i nelegitimnoj favorizaciji medija koji su bliski vlasti, ovakvim postupcima se duboko narušava pravo građana na privatnost zbog čega je neophodna hitna reakcija nadležnih kako bi se ubuduće sprečile ovakve i slične zloupotrebe.

6. [Direktorka Komiteta pravnika za ljudska prava \(YUCOM\) Katarina Golubović](#) ocenila je da neadekatna komunikacija kao i odsustvo adekvatnih obrazloženja usvojenih mera doprinosi sveopštoj konfuziji i porastu broja slučajeva ugrožavanja osnovnih prava i sloboda građana. Tom prilikom je ukazala na otvorena pitanja u pogledu obaveza koje proističu iz propisane mere samoizolacije nakon ulaska u zemlju, kao i pitanja u oblasti radnopravnih odnosa, ali i porodičnih odnosa i vršenja roditeljskog prava od strane razvedenih roditelja. Insistirajući na tome da mogućnost vođenja sudskog postupka putem „Skajpa“ nije predviđena postojećim pravnim okvirom, Golubović ističe da su njihovi napori trenutno usmereni na saniranje štete i obezbeđivanje javnosti suđenja, a da je sasvim izvesno da će se pre ili kasnije postaviti pitanje ustavnosti i zakonitosti ovakvih suđenja.

7. [Nevladina organizacija Praxis](#) apelovala je na Vladu Republike Srbije da preduzme mere kako bi se omogućila zaštita onih kategorija stanovništva koji zbog neposedovanja dokumenata ostaju nevidljivi za državu i izopšteni iz sistema socijalne zaštite. U apelu se posebno naglašava težak položaj pripadnika romske nacionalne manjine, koji i inače spadaju među najsiromašnije i najmarginalizovanije slojeve stanovništva, a koji zbog neposedovanja ličnih dokumenata ili zato što nemaju prijavljeno prebivalište u mestu u kojem faktički žive, nemaju pristup narodnoj kuhinji i drugim vidovima humanitarne pomoći. Takođe se ukazuje pažnja na veoma tešku finansijsku situaciju u kojoj se oni nalaze nakon izbijanja epidemije i naglašava se potreba obezbeđivanja sredstava za ličnu higijenu u cilju elementarne zaštite od širenja zaraze.

8. Osim ekspresnih suđenja putem „Skajpa“ primetno je nepostojanje jasnih kriterijuma kao i veoma neuravnotežena praksa postupanja prema građanima koji prekrše meru samoizolacije. S jedne strane, javnosti poznata lica poput estradnih ličnosti i popularnih sportista neposredno nakon privođenja dobili su priliku da sa Tužilaštvom zaključe sporazum o priznanju krivice na osnovu kojih im se izriču simbolične sankcije. S druge strane, sve su češći slučajevi građana koji ili dobijaju drakonske kazne zatvora, ili se početak suđenja neopravdano odlaže uz produžavanje trajanja pritvora. Takav je slučaj sa [Ivanom Berić](#) iz Sombora, kao i [Jovanom Popović](#) iz Kikinde koja je javnosti poznata zbog svog političkog aktivizma koji je usmeren protiv vladajućeg režima. Ovakvi slučajevi osim što pogoduju stvaranju osećaja pravne nesigurnosti, dodatno podstiču podele u društvu i osećanje nejednakosti i nepravedne privilegovanosti određenih ljudi.

9. [Gradski štab za vanredne situacije grada Bora](#) doneo je neustavnu naredbu(Broj: 217-70/2020-I) kojom se svim udruženjima građana i dobrovoljnim društvima nalaže da sve svoje ljudske resurse stave na raspolaganje za pomoć najstarijim sugrađanima u cilju dostavljanja namirnice i lekova. Ovakva naredba je očigledno neustavna imajući u vidu da se kao pravni osnov navodi Zakon o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama, a da prethodno nije doneta odluka o proglašenju vanredne situacije, već je na osnovu supotpisa predsednika republike, Predsednice vlade i Predsednice Narodne Skupštine 15. marta doneta odluka o proglašenju vanrednog stanja. .